

רקע עיוני

פרק זה מספר על ימי זקנתו של אברהם: "ואברהם זקן בא בימים, וה' ברך את אברהם בכל". כך פותח הפרק וזוהי כותרתו. ה' בירך את אברהם בכל, ואכן עושרו היה רב וגדול. הוא גם בירך אותו שיהיה לגוי גדול. יצחק בוגר, וכדי לממש את ההבטחה הזו הוא צריך לשאת אישה ולהוליד בנים שמהם יתפתח העם.

אברהם חש שקצו קרב. הוא קרא לעבדו זקן ביתו, דרש ממנו והשביעו: "...לא תקח אישה לבני מבנות הכנעני... כי אל ארצי ואל מולדתי תלך, ולקחת אישה לבני ליצחק". הוא מזמיר את עבדו שתי אזהרות: לא להשיא לבנו אישה מבנות הכנעני ולא להוציא אותו מארץ ישראל אם האישה המתאימה לא תאבה לבוא לארץ כנען. מדובר כאן בשני עקרונות בסיסיים: איסור נישואין עם נוכרייה ואיסור עזיבת הארץ. למעשה, בכך מסיים אברהם את תפקידו, שכן בשוב השליח מדרכו אין הוא פונה אל אברהם אלא אל יצחק. הוא מספר ליצחק את כל ההתרחשויות, בבחינת דור האבות הראשון פינה את מקומו לדור השני.

הפרק מתאר את השגחת ה' המקרה לפני העבד את הדרוש לו. העבד, שייצג את אברהם, חפץ למלא את שליחותו נאמנה אך התקשה לדעת מי האישה הראויה ליצחק. הוא התפלל לה': "הקרה נא לפני היום, ועשה חסד עם אדני אברהם... והיה הנעך אשר אמר אליה 'חטי נא כדך ואשתה' ואמרה 'שתה וגם גמלך אשקה', אותה הלכתי לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני" (פסוקים כג-ד).

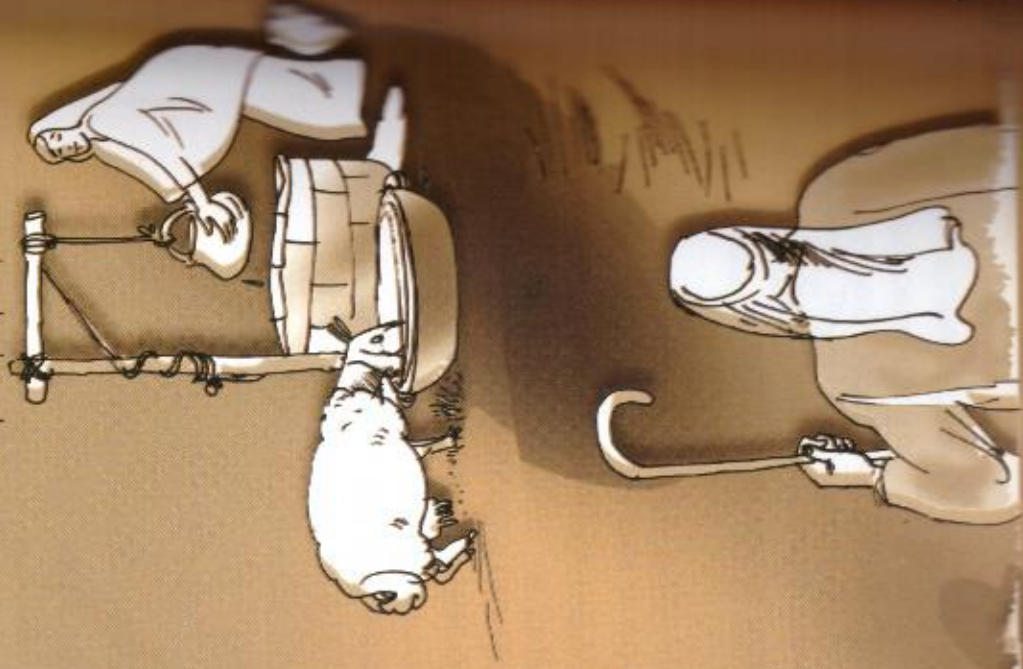
סיפור זה ארך יחסית ויש בו אירועים ופרטים רבים. אפשר לחלקו לשתי יחידות.

יחידה ראשונה: פסוקים א-ד
יחידה שנייה: פסוקים טו-נד.

21 עבד אברהם ודבקה

(שתי יחידות)

פרשת חיי שרה, פרק כד, פסוקים א-נד

ומרגע
לרשותו
זו מלא.

יבוע היא

ז חבון של
את יעקב

זח, מערת

ווינים שם,
ושקול אם

דוד לספר

יחידה א (פסוקים א-יד)

אברהם היה זקן בא בימים, וה' בירך את אברהם בכל.

במה בירך ה' את אברהם?

פעם שבועה? האם קרה לכם פעם שנשבעתם? מה אומרים שבועה? או מה עושים כשנשבעים (שמים יד על הלב)? לפני שהעבד נשבע, כפי שאברהם ביקש ממנו, הוא רצה לברר כמה דברים.

עבד אברהם שאל אותו:

"אֵלֵי לֹא הָאֱבֹדָה הָאִשָּׁה לְלֶבֶת אֶחָדִי אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת הֲרִשְׁבָה אִשְׁכֵּיב אֶת בְּנִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵאָמֵר בְּשֵׁם ה' פְּסוּקָה

נסו לומר במילים שלכם מה אמר העבד לאברהם, מה הוא שאל אותו. יש להנניח שכל ילד קלט משהו, והד תיאמר השאלה כולת.

לפני כן רצוי להבהיר את המילה "האבד".

נקשיב שוב לפסוק וננסה לומר מה אמר העבד, מה הוא שאל את אברהם?

הוא שאל: "מה אעשה, אם האישה לא תרצה לעזוב את משפחתה שבחרן ולבוא איתי לארץ כנען? האם אחזיר את יצחק לחרן כדי שיתחתן איתה ויגור שם?"

חשוב להדגיש בקטע זה את הדעות של אברהם משאלת עובדו של יצחק את הארץ. רצוי לעשות זאת באמצעות הקול והכעות הפנים.

מה אתם חושבים, מה השיב אברהם לעבדו? שאלה זו נועדה להדגיש את החשיבות העליונה של היחידה בארץ. רצוי לעודד רבישיח בין הילדים. נסו להדגיש רצון להחזיר את הילדים לכתוב. נקרא מה השיב אברהם לעבדו:

מנמת השאלה – לאפשר לילדים להביע את התרשמויותיהם מהסיפורים על אברהם. לננת תראו זו הדמנת להזוונת מה הילדים קלטו מהסיפורים ולהשלים את החסר.

אברהם היה עשיר מאוד, היה לו הרבה כסף, צאן, בקר, חמורים וגמלים ועבדים. ה' הכסית לו שהוא "ירש את הארץ, שהארץ שאנחנו גרים בה תהיה לו ולבני בניו אחריו. וכדי שיהיו לו נכדים ונינים, יצחק צריך להתחתן ולהוליד ילדים.

מאיפה הוא ייקח אישה ליצחק? אברהם רצה שיצחק יתחתן, אבל בארץ כנען לא היו נשים מתאימות לו. לאברהם היה עבד שעזר לו בכל.

כל מה שהוא יבקש ממנו. אברהם קרא לעבדו ואמר לו:

"כִּי אֵל אֲרִיצִי וְאֵל מוֹלְדֵתי תְּלֹד, וְלִקְחַתִּי אִשָּׁה לְבְנִי יִצְחָק" פְּסוּקָה

"עבדי, לך אל ארצי ואל מולדתי בחרן, שם גרה משפחת אחי נחור, ושם תוכל למצוא אישה טובה לבני יצחק".

כל כך היה חשוב לאברהם שיצחק יוחתן עם אישה מתאימה, שהוא לא הסתפק בבקשה אלא ביקש מעבדו להישבע לו, להשבע שהוא יעשה את מה שהוא מבקש ממנו.

רצוי לברר אם הילדים מבינים מהי שבועה. אפשר לעשות זאת בעזרת שאלות: מה פירוש המילה להישבע? האם שמעתם

מה אתם חושבים, איזו אשה מתאימה לצחק? מה היא צריכה להיות?
 אילו תכונות טובות צריכות להיות לה?
 השאלה מעוררת את הילדים לחשוב אילו תכונות חיוביות
 נדרשות מזו שתמשיך את שושלת האבות והאמהות. רצוי
 לסכם את הדיון ולומר את עיקרי הדברים.

נראה כעצ פתר העבד את הבעיה.
 העבד התפלל לה' ואמר:
 "ה' אלהי אדוני אברהם... עשה חסד עם אדוני אברהם ועזור לי. תן לי
 סימן.

אני אלק אל באר המים שאליה באות הנערות לשאוב מים, שם אני
 אפגוש נערות רבות.

והנערה אשר אומר לה 'המי כדך ואשתה', והיא תאמר לי 'שתה אדוני
 וגם גמליך אשקה' – סימן שהיא הנערה המתאימה לצחק.
 הנערה שתדאג להרוות את צמאוני ותשקה גם את הגמלים, סימן שהיא
 טובת לב, שהיא מתאימה לצחק".

מה אתם חושבים, זה רעיון טוב? העבד יצליח? ה' יעזור לנו.
 השאלה נועדה לעורר בילדים ציפייה להמשך הסיפור.

צילום המצויר:
 בוקי בועז

"הנה אני נצב על עין המים, ובנות אנשי העיר יוצאות לשאוב מים"

"הַשְׂמֵר לְךָ מִן תְּשִׁיב אֶת בְּנֵי שְׂמֹה"

פסוק 1

"אני מזוהר אותך שלא תחזיר את בני לחרן.
 אסור שיצחק יעזוב את הארץ שה' הבטיח לנו.
 אם האישה לא תסכים לבוא עמך ולגור בארץ, אתה משוחרר מן
 השבעה. זה יהיה כאילו לא נשבעת.
 אברהם הוסיף ואמר:

**"ה'... אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי... וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 לִי לֵאמֹר לְדַעַךְ אֲתָּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, הוּא יִשְׁלַח מַלְאָכָו
 לְפָנֶיךָ"**

פסוק 2

ונרחם הרגע את העבד ואמר: "ה' שהביא אותי לארץ, ונשבע לי שישית
 אות הארץ לבני אחרים, הוא יעזור לי, הוא ישלח מלאך לעזור לי".
 ועבד שמע את דברי אברהם ונרגע. עשיו הוא ידע בדיוק מה הוא
 צריך לעשות ומה אסור לו לעשות. העבד נשבע לאברהם שיעשה בדיוק
 מה שהוא ביקש.

למה עבד אברהם יצא לדרך למלא את שליחותו הוא היה צריך
 להסביר את הסיבה.

נעדר לחרן ארוכה והוא צריך לקחת אתו הרבה דברים.

מה הוא צריך לקחת אתו?
 הוא לקח עמו עשרה גמלים, העמיס עליהם אוכל ומים בשבילו ובשביל
 הגמלים, בגדים, שמיכות וכלים. הוא לקח גם תכשיטים מאהב, יפים
 וקטנים, כדי לתת לאישה שתהיה מתאימה לצחק, ויצא לדרך.

נעדר ויחזק ארוכה, והעבד הלך וחשב: איך אדע מי האישה המתאימה
 לי?

ר' עזר לוי בדיוקן כמו שהוא ביקש. עכשיו הוא היה בטוח שרבקה היא האישה המתאימה ליעקב.

ומה הוא עשה? הוא הוציא את התכשיטים שהוא הביא אתו ונתן אותם מתנה לרבקה.

אבל עדיין הוא לא ידע אם היא קרובת משפחה של אברהם, אם היא ממשפחת נחור אחיו.
הוא פנה אל רבקה ושאל:

"פַּת מִי אַתְּ הַיְהוּדִי נָא לִי"

פסוק ג

רבקה השיבה: "אני רבקה בת בתואל, אני הנכדה של נחור".
עבד אברהם שמח שעד כה ר' עזר לוי והוא הצליח למצוא אישה כפי שאברהם ביקש.

עכשיו הוא צריך לברר אם היא מסכמה לבוא אתו לארץ כנען ואם המשפחה שלה מרשה לה לעזוב אותם ולבוא אתו.
הוא שאל אותה:

"הֲיֵשׁ פֶּיֶת אֲבִיךָ מְקוֹם לִנְי לִי"

פסוק ג

רבקה השיבה: "יש לנו מקום ללון לאנשים וגם תבן ומספוא לגמלים".
העבד חודה לה' שעזר לו לחיות שליח נאמן לאברהם ולקיים את מה שביקש ממנו.

רבקה רצה הציגה לספר למשפחתה שעוזרו של אברהם, בא לחזר עם עשרה גמלים והוא רוצה ללון בביתם.

לרבקה היה אח ושמו לבן. לבן ראה את התכשיטים שרבקה ענדה והבין מיד מי נתן לה אותם.

יחידה ב (פסוקים טו-נד)

זוכרים את תפילתו של עבד אברהם ומה הוא ביקש מהו?
השאלה מכוננת ליעזר רצף סיפורי ולהכניס את הילדים לעניין.

איזה פלא; בדיוק כאשר העבד גמר להתפלל לה', באה לכאן נערה צעירה יפהפייה, כדה על שכמה והיא מילאה אותו מיים מן הבאר. היתה זו הנכדה של נחור אחי אברהם, ושמה היה... רבקה.

אבל העבד לא ידע מי היא ומה שמה.
רבקה מצאה חן בעיני העבד יותר מכל הנערות האחרות.
הוא רץ אל רבקה ואמר לה...

מה הוא אמר לה? זוכרים את הסימן שהוא ביקש מהו?
שאלה זו מאפשרת לילדים לחוש שהם שותפים להתרחשות.
העבד אמר לרבקה:

"הֲמִמְאִינִי נָא מַעַשׂ מֵיָם מִפְּנֵיךָ"

פסוק א

"תנני לי לשתות מעט מיים מכדך".
ומה אתם חושבים שרבקה ענתה לה?
רבקה אמרה לאיש שלא הכירח:

"שִׁתֵּה אֲרֵנִי... גַּם לְגַמְלֶיךָ אֲשָׂא"

פסוקים יח-ט

היא עשתה בדיוק מה שהעבד ביקש מהו בתפילתו...
המים בכד שלה לא הספיקו, ורבקה רצה אל הבאר ושאהב עוד ועוד מיים, עד שכל עשרת הגמלים שתו.
העבד הסתכל על רבקה ועל מעשיה ועמד משתאה. הוא התפלל איד

לאחר שהעבד סיפר את מה שאירע מאז שאברהם הטיל עליו את השליחות, הוא שאל את המשפחה: האם אתם מסכימים שרבקה תהיה אישה לצחק?
 בני המשפחה התרגשו מאוד מן הסיפור והשיבו:

"מִדָּה יָצָא הַדִּבָּר... הִנֵּה רַבְקָה לְפָנֶיךָ קַח וְלֵךְ, וְתִהְיֶה אִשָּׁה לְבִן אָדֹנֶיךָ"
 מסוקים ו-נא

הם אמרו: "אנחנו מאמינים שה' רצה שרבקה תהיה אישה לצחק. קח אותה והבא אותה אל יצחק".
 העבד שמח מאוד, הוציא את המתנות שהביא אתו, כלי כסף וכלי זהב ובגדים, ונתן אותם לרבקה, ללבן אחיה ולאמה.
 עכשיו הוא היה יכול לאכול לשתות ולישון בשקט, ובבוקר לחזור לארץ כנען עם רבקה.

הערה: תמונות בנושא והצעות לפעילות ראו להלן בחלק יצירות אמנות.

"... ותאמר גם לגמליך אשתי" צילום הצורה: בוקי בנע

לבן אהב מאוד מתנות. הוא רץ אל העבד ואמר:

"בֹּא בְרֹדֶךָ ה', לָמָּה תַעֲמֹד בְּחוּץ וְאַנְכִי פְּנִיתִי הַפֶּתַח וּמְקוֹם לְגַמְלִים"
 מסוק נא

אפשר לבקש מהילדים לנסות לומר במילים שלהם את מה שלבן אמר לעבד.
 העבד הלך עם לבן לבית של משפחת נחור אבי אברהם. גם הם, כמו אברהם, היו מכניסי אורחים. מיד הם נתנו לגמלים אוכל ומים.

אנו מצוים לתת קודם אוכל לבעלי החיים, ככתוב: "ונתתי עשב בשדך לבהמתך, ואכלת ושבעת".
 ולאילו, ולאנשים שבאו אתו נתנו מים לרחוץ את רגליהם, להתרענן ולחירגע מחדר הארוכה והקשה.
 אחרי שהם התרחצו, שמו לפניהם אוכל, אבל אלעזר לא רצה לאכול עד שהוא יגמור את שליחותו.

הוא סיפר להם על אברהם, שה' ברך אותו בכול;
 סיפר להם על יצחק, שברכת ה' תעבור אליו;
 סיפר להם מדוע הוא בא ומה אברהם ביקש ממנו;
 וסיפר להם איך הוא התפלל לה' וביקש שיעזור לו למלא את שליחותו.

נסו להיות במקום העבד וספרו את הסיפור במקומי.
 במקום שהגגנת תחזור שוב על הסיפור, הילדים יספרו אותו. הילדים יחוו שחם שותפים להתרחשות, ולגגנת תהא זו הזדמנות לשמוע מה הילדים קלטו ולהפיק לקחים לעצמה על דרך סיפורת.

י שירבקה היא

חורו ונתן אותם

הים, אם היא

מסוק 20

נחור"

ונוטא אישה כפי

כארץ כנען ואם

מסוק 20

ונוטוא לגמלים"

ס ולקיים את מה

יחוס, בא לחון עם

אירבקה ענדה וחכו